

Množično igralništvo in kriminaliteta

Bojan Dobovšek¹, Bojan Kurež²

Namen članka je identificirati in analizirati konkretne oblike povezav med množičnim igralništvom in kriminaliteto. Pojem igralništvo je opredeljen kot integralni del sodobne turistične ponudbe. Podrobneje sta opredeljeni dve osnovni usmeritvi oziroma tipa igralništva, ameriški in evropski tip, ob tem pa so opisane njune temeljne značilnosti. Osrednja del članka zavzema analiza družbenih in ekonomskih posledic igralništva, s poudarkom na ameriškem tipu igralništva, kot strokovno imenujemo množično igralništvo. Pri obravnavi družbenih posledic igralništva je poseben poudarek namenjen spremembam demografske strukture prebivalstva, spremembam vrednot in odnosa do igralništva, prometu, javnim službam, problematičnemu igranju, razdorom v družinah in samomorom. V nadaljevanju je podrobneje analiziran odnos med igralništvom in kriminalom. Predstavljene so temeljne kriminološke teorije, ki pojasnjujejo hipotetične vzročno-posledične povezave med kriminalom in igralništvom. Sledi analiza potencialnih ekonomskih in družbenih posledic gradnje velikega igralniško-zabavišnega središča na Goriškem za Slovenijo, s posebnim poudarkom na raziskavi družbenih stroškov igralništva, opravljeni po metodologiji National Opinion Research centra iz Združenih držav Amerike. V zaključku so izpostavljene pozitivne ekonomske in negativne družbene posledice igralništva ter njegov potencialni vpliv na kriminaliteto. Nakazane so mogoče smeri nadaljnega raziskovanja področja.

Ključne besede: igralništvo, varnost, kriminaliteta, družbene in ekonomske posledice igralništva.

UDK: UDC: 351.762 + 343.56

1 Uvod

Igralništvo je danes integralni del sodobnega turizma in že dolgo časa ni več namenjeno zgolj zabavi za elitno družbo. Razvija se predvsem v smeri množičnega igralništva po ameriških zgledih. Poznamo namreč dva osnovna tipa igralništva, evropskega in ameriškega. Evropski tip igralništva temelji na ekskluzivnosti in je namenjen predvsem višjim družbenim slojem, ki so pripravljene in sposobne plačati visoko kakovost igralniške in neigralniške ponudbe. Pri ameriškem tipu igralništva pa gre za igralništvo, namenjeno širokim množicam. Igre so dostopne vsem, ne da bi bila pri tem kakor koli okrnjena kakovost storitve. Hkrati igre spremljajo številne dopolnilne dejavnosti, ki neprekinjeno skrbijo za zabavo obiskovalcev (Luin, 1999).

Igralništvo je kmalu po razcvetu postalo aktualna politična, ekonomska, moralna, verska in družbena tema. Če je relativno zaprto igralništvo družbene in ekonomske elite, kot je značilno za evropski tip igralništva, onemogočalo podrobnejši znanstveni vpogled v njegovo zakulisje, je razmah množične igralniške ponudbe naredil ravno nasprotno. Široko so se od-

prla vrata za številne raziskave. Mnogi znanstveniki so začeli preučevati ekonomske in družbene posledice legalizacije igralništva. Dejstvo je, da je igralništvo mnogim, nekoč obubožanim ekonomijam prineslo močan gospodarski in turistični napredek (Las Vegas, Atlantic City in indijanski rezervati v ZDA). Pozitivne posledice legalizacije so se odrazile tudi na ostalih, spremljevalnih gospodarskih panogah in subjektih. Ekspanzija igralništva nedvomno sovпада tudi s trendi rasti tolerantnosti, ki dovoljujejo svobodnejši način življenja. Kar je za nekoga deviantno, je namreč za drugega povsem sprejemljivo (Kanduč, 2010a: 366). Seveda so vzroki za izjemno rast zabaviščno-igralniške dejavnosti kompleksni, nedvomno pa lahko rečemo, da je tak razmah v največji meri rezultat politične volje, ekonomske krize in podjetniške pobude. Poleg ekonomskih vplivov, ki so po večini izjemno ugodni, pa zabaviščno-igralniška dejavnost s seboj prinaša tudi številne družbene vplive, o katerih si znanstveniki in splošna javnost niso edini. Merjenje tako imenovanih družbenih stroškov igralništva je namreč težavno z več vidikov. Enega največjih zagotovo predstavljajo čustvene in moralizirajoče interpretacije (Macur in drugi, 2008: 15). V zavesti mnogih je namreč še vedno globoko ukoreninjeno prepričanje, da se lahko igre na srečo, čeprav le kot način preživljanja prostega časa, ki ne povzroča nič nedovoljenega, kljub temu izrodijo v dvomljive dejavnosti. Ena najrelevantnejših potencialnih družbenih posledic igralništva je zagotovo kriminal. O tem jasno priča tudi številčnost raziskav s tega področja. Prav povezava med igralništvom in kriminalom je še vedno aktualna raziskovalna tema. V Sloveniji je

¹ Bojan Dobovšek, dr. znanosti, izredni profesor za kriminalistiko, prodekan na Fakulteti za varnostne vede, Univerza v Mariboru.

² Bojan Kurež, doktorski študent na Fakulteti za varnostne vede, Univerza v Mariboru.

aktualnost raziskovalne problematike s tega področja močno spodbudila namera ameriškega igralniškega giganta Harrah's Entertainment, ki je na območju Goriške želel zgraditi veliko igralniško-zabaviščno središče po zgledu Las Vegasa.

Osnovni predmet analize tega prispevka je ameriški tip igralništva, kot se je razvil na ozemlju ZDA in razširil v nekatere druge dele sveta, tudi v Slovenijo, ter njegova vzročna povezava s kriminalom. Slovenija oziroma takratna Jugoslavija je bila v osemdesetih letih prva evropska država, ki je začela razvijati ameriški tip igralništva. Analiza igralništva je omejena na posebne igre na srečo. Osredotočena je torej samo na igre, ki se igrajo v igralnicah in igralnih salonih, ne tudi na razne loterije, tombole ipd. Omejena je na ozemlje ZDA, od koder ameriški tip igralništva izvira in kjer je tudi do polne mere razvil svoje značilnosti in obseg. Iz teh prostorskih okvirjev, omejenih na ameriško celino, analiza izstopa le ob primerjavi ameriškega tipa igralništva z igralništvom v Sloveniji. Primerjava s Slovenijo je narejena v luči aktualnih namer po gradnji velikega igralniško-zabavišnega središča na Goriškem. Analizirane so posamezne kategorije družbenih posledic igralništva v Sloveniji, pri čemer je posebna pozornost namenjena kriminaliteti, kot je zajeta po statističnih podatkih Generalne policijske uprave. Pri analizi družbenih stroškov se opiramo na metodologijo National Opinion Research Centra (NORC, 1999), ki so jo pri analizi slovenskega igralništva uporabili Macurjeva in drugi (2008).

2 Posledice uvedbe množičnega igralništva

Danes igralništvo počasi, vendar vztrajno izgublja stigma iz preteklosti in postaja za nekatere privlačen ter zaželen turistični proizvod. Za druge še vedno ostaja gnezdo nemoralnega in nelegalnega. Čeprav so bile igralnice vedno povezane s turizmom, pa se je množično turistično igralništvo razvilo šele konec 20. stoletja. K množičnosti igralništva je bistveno prispeval koncept sodobne igralniško-zabaviščne dejavnosti, kot se je razvijal od leta 1931 v Las Vegasu. To mesto si je s strukturo svoje ponudbe, ki vključuje zabavne, estradne, športne, trgovske, kulturne, kulinarične in poslovno-kongresne dejavnosti, zagotovilo širok spekter gostov, ki se vanj zadovoljni vračajo in mu na ta način omogočajo kontinuiran razvoj. Temu konceptu skuša danes slediti večina igralniških središč po svetu in v zadnjem času tudi v Evropi (Luin, 1999). V želji po kvalificiranju stroškov in koristi igralniške dejavnosti te razvrščamo v dve kategoriji, in sicer določljive (jasne, t. i. »tangible«) stroške/koristi in nedoločljive (nejasne, t. i. »intangible«) stroške/koristi, pri čemer so prvi (torej določljivi) lahko izraženi v ekonomskem smislu (na primer strošek rehabilitacijskega programa zasvojenca z igrami), nedoločljivi pa ne (na primer stres v družinah zasvojenec z igrami) (Collins in Lapsley v Chhabra, 2007).

2.1 Ekonomske posledice

Ekonomske koristi igralništva lahko razdelimo na naslednje kategorije: gospodarski razvoj, zmanjšana brezposelnost, povečan dobiček, povečani davčni prihodki, manjši transferni stroški pri obisku bližnje igralnice in druge prednosti, kot so promocija lokalne skupnosti, povečevanje cen nepremičnin, večje plače zaposlenih v igralnicah, povečanje prihodkov iz naslova turizma itd. Seveda vse našete ekonomske koristi igralništva s seboj nosijo tudi drugo plat, ki ni nujno pozitivna.

Osnovni argument ekonomistov, ki podpirajo razvoj igralništva, je s praktičnimi primeri podprta ugotovitev, da igralništvo ugodno vpliva na gospodarski razvoj (Prašnikar in drugi, 2005: 25). To se kaže v povečanju dohodka in blaginje, ki vodi do višje koristnosti za družbo kot celoto (Prašnikar in drugi, 2005: 25; Pahor, 2006: 5). Prvi pozitivni gospodarski učinki igralništva se kažejo že v samem procesu gradnje igralniške infrastrukture. Ti učinki so največji, če so povezani z angažiranjem lokalnih podjetij pri teh poslih. Časovno so omejeni na obdobje gradnje infrastrukture (Zagoršek in drugi, 2007: 15), seveda pa se ponovno pojavijo, ko se infrastruktura širi ali obnavlja. V tem primeru povečanje cene pomeni negativno ekonomsko posledico igralništva. Seveda ima tudi gospodarski razvoj svojo temno plat, denimo pozidavo zelenih površin, onesnaževanje okolja, prihod multinacionalnih gospodarskih družb, ki jim ni mar za interese lokalne skupnosti, itd.

V Las Vegasu, ki je svetovna prestolnica igralništva, se obrne več denarja kot v katerem koli drugem igralniškem mestu na svetu. Okrožje Clark, ki ga sestavljata mesti Las Vegas in Las Vegas Strip, je največje igralniško središče na svetu, ki ga je v letu 2010 kljub krizi in upadu števila gostov obiskalo slabih 50 milijonov gostov (AGA, 2010: 18). Igralništvo Nevade je tipično izvozno usmerjeno, saj več kot 90 odstotkov igralniških prihodkov prinašajo turisti in drugi obiskovalci, ki prihajajo bodisi iz drugih držav ZDA bodisi od drugod (Thompson, 1999: 97). V Nevadi trenutno deluje 260 igralnic, ki so v letu 2010 sicer za 12,3 odstotka zmanjšale število zaposlenih, vendar so še vedno zaposlovale več kot 177.000 delavcev. V celoti je igralniška industrija Nevade tega leta ustvarila kar 7,7 milijarde evrov prihodkov, od katerih je bilo za plače zaposlenih namenjenih 5,9 milijarde, za davke od igralništva pa odvedenih 620 milijonov evrov.³ Tu je treba omeniti, da ima Nevada najnižjo stopnjo obdavčitve iger na srečo med zveznimi državami ZDA; ta znaša maksimalno 6,75 odstotka bruto igralniških prihodkov (AGA, 2010: 18).

³ Zneski so iz ameriškega dolarja preračunani v evro na podlagi tečajne liste Banke Slovenije z dne 3. januarja 2011.

2.2 Družbene posledice

Ne glede na številna nesoglasja pri kategorizaciji družbenih posledic igralništva, se večina avtorjev (Hsu, 1999: 221–230; Luin, 1999: 118–123; Oh, 1999: 180–194; Rudd, 1999: 205–216; Stokowski, 1999: 235–247) strinja, da se temeljne kategorije posledic igralništva lahko identificirajo na naslednjih področjih: v demografski strukturi prebivalstva, spremembah vrednot in odnosa do igralništva, prometu, javnih službah, problematičnem igranju, razdorih v družinah, samomorih in kriminalu. Prihod igralništva v neko lokalno skupnost in njegova legalizacija skoraj neizogibno povzročita spremembe demografske strukture prebivalstva (Stokowski, 1999: 239). Ljudje se preseljujejo iz različnih vzrokov, bodisi zaradi izboljšane ali poslabšane materialnega statusa, visokih najemnin in gradnje igralniške infrastrukture bodisi zaradi odklonilnega odnosa do igralništva. Igralništvo ima velike potrebe po delovni sili. To spodbuja priseljevanje tistih, ki v igralništvu vidijo karierno priložnost (Oh, 1999: 181–184).

Igralništvo vpliva na spremembe vrednot. Pravzaprav ni povsem jasno, ali razmah igralništva povzroča spremembo vrednot ali pa sprememba vrednot povzroča razmah igralništva. Dejstvo je, da je igralništvo povezano z bolj liberalnimi vrednotami (Miers, 1997: 501). Vizualno se posledice prihoda igralništva v lokalno skupnost v največji meri kažejo v skokovitem povečanju obsega prometa in pomanjkanju parkirnih mest, kar je, sodeč po raziskavah med lokalnim prebivalstvom, najbolj moteč dejavnik uvedbe igralništva (Evert, 1997: 321; Stokowski, 1999: 237).

Lažja dostopnost do iger na srečo se kaže v povečanju obsega problematičnega igranja. Problematično igranje lahko v osnovi opredelimo kot tisto obliko igranja, »ki povzroča resne negativne učinke za igralca samega, njegove bližnje, družino in prijatelje oz. širšo skupnost. Je raven igranja, ki si je posameznik ne more več privoščiti.« (Zagoršek in drugi, 1999: 18.) V večini študij se kot pomembnejši izmed kriterijev problematičnega igralca pojavlja število obiskov igralnice (Jaklič in drugi, 2006: 90). Za problematične igralce naj bi bilo značilno, da igralnico v povprečju obišejo med 50- in 100-krat letno, medtem ko so tisti, ki igralnico obišejo več kot 100-krat letno, identificirani kot patološki igralci. Študije kažejo, da je problematičnih nekje do 6 odstotkov obiskovalcev igralnic, patoloških pa do 3,5 odstotka (Mascur in drugi, 2008: 25–27).

Z igranjem so povezani tudi razdori v družinah; tako je med problematičnimi igralci stopnja ločitev nadpovprečna. To potrjuje tudi raziskava ameriške Nacionalne komisije za preučevanje vpliva igralništva (National Gambling Impact Study Commission – NGISC), ki kaže, da je kar 53,2 odstotka odvisnikov od igralništva ločenih, kar je statistično značilno več kot v preostali populaciji, kjer ta stopnja znaša 18,2 odstotka

(Prašnikar in drugi, 2005: 23). Posamezne študije dokazujejo, da je samomorilnost med problematičnimi igralci bistveno večja, kot je povprečje celotne populacije. Raziskave kažejo, da je v močno razvitih igralniških lokalnih skupnostih število samomorov večje (Nichols v Prašnikar in drugi, 2005: 24).

3 Kriminaliteta, povezana z igralništvom

Zgodovinske izkušnje so prispevale k nastanku predsodka, da je igralništvo vedno tako ali drugače povezano s kriminalom. Tudi legalizacija igralništva sama po sebi ni prekinila vseh povezav te dejavnosti s kriminalom. Prišlo je do dekriminlizacije igralništva, toda nekatere kriminalne dejavnosti so obstajale še naprej, tokrat celo v večjem obsegu, ker so potekale pod krinko legalnih poslov. Skoraj legendarna zgodba »o Benjaminu Bugsyju Siegelu in njegovih mafijskih poslih pri izgradnji Flaminga, ki so se odvijali v začetnem obdobju legaliziranega igralništva v Las Vegasu, se je tako močno vtisnila v spomin ljudi, da večina še danes povsem zdravorazumsko povezuje igralništvo s kriminalom« (Kurež, 2008: 98).

3.1 Kriminološke teorije

Preučevanje vpliva kriminala na igralniško dejavnost močno ovira neobstoje splošne definicije z igralništvom povezanega kriminala in tipologije za kategoriziranje oblik takega kriminala (Campbell in drugi, 2005: 38). Kljub temu lahko pojav z igralništvom povezanega kriminala v osnovi pojasnimo z individualnimi, interakcijskimi in strukturalnimi teorijami.

Po **individualnih teorijah** konvencionalni posamezniki, ki sodelujejo pri ilegalnih igrar, običajno delujejo po modelu racionalne izbire, v okviru katere želijo maksimizirati dobičke in minimizirati stroške (Smith in drugi, 2003: 34). Model racionalne izbire je primeren tudi za pojasnjevanje vedenja upravljavcev nelegalnega igralništva. Te posameznike si lahko predstavljamo kot poslovneže, ki zagotavljajo zaželeno, vendar nelegalno dobrino. Podobno racionalno obnašanje je mogoče aplicirati na infiltracijo organiziranega kriminala v igralništvo, za katero prirejanje ilegalnih iger na srečo predstavlja »poslovno« priložnost, v okviru katere potencialne koristi (prihodki) odtehtajo potencialne stroške (nevarnost, da bi bili za tako početje kaznovani) (Zimring in Hawkins v Smith in drugi, 2003: 34). Gonilo posameznikov za izvajanje takih dejavnosti leži v jedru postmodernih vrednot, ki zapovedujejo pridobitništvo in hedonizem (Kanduč, 2010b: 56–57).

V okviru individualnih teorij se pojavlja *teorija družbenega učenja*, ki trdi, da je kriminalno vedenje priučeno na podlagi istih splošnih načel, kot to velja za druge oblike vedenja (Akers v Smith in drugi, 2003: 34). Po tej teoriji so posamez-

nike, ki se ukvarjajo s kriminalnimi dejavnostmi, povezani mi z igralništvom, tem dejavnostim najverjetneje izpostavili njihovi starši ali prijatelji (Smith in drugi, 2003: 35). Nurco, Kinlock, O'Grady, Lerner in Hanlon (v Welte in drugi, 2004: 407) poročajo, da je za osebe, ki so bile v otroštvu v svojih soseskah priče igrar na srečo, večja verjetnost, da bodo postale odvisniki od drog, kot to velja za druge osebe, kar nakazuje, da je igralništvo del patologije soseske.

V nasprotju z individualnimi teorijami temeljijo **interakcijske teorije** na konceptu samokontrole. Posamezniki z močno samokontrolo so redkeje vpleteni v kriminalna dejanja kakor posamezniki z nizko samokontrolo (Gottfredson in Hirschi v Smith in drugi, 2003: 35). Nelegalno igralništvo kot tudi z igralništvom povezana kriminalna dejanja torej izhajajo iz nizke stopnje samokontrole, ki je posledica slabe socializacije oziroma asocialnosti (Mishra in drugi, 2010). Navedeno deloma potrjuje študija, ki je metaanalizirala študije zapornikov in prišla do ugotovitev, da približno tretjina zaporniške populacije izkazuje znake patološkega igranja. Študija še ugotavlja, da nekateri dejavniki (mladost, moški spol, pripadnost etnični manjšini, zloraba substanc ali antisocialno vedenje) povečujejo verjetnost kaznivih dejanj pri osebah, ki so zasvojene z igrami na srečo (William in drugi, 2005: 680).

S priložnostmi kot motivatorjem za kriminalno dejavnost se ukvarjajo **strukturalne teorije** (Meško in drugi, 2002: 66; Sacco in Kennedy v Smith in drugi, 2003: 37). Veliko število ljudi, ki se brezskrbno prepuščajo zabavi in so zato relativno nepozorni na dogajanje v svoji okolici, je lahka tarča kriminalcev in na ta način motivator za potencialne storilce kriminalnih dejanj. Bližina igralnice lahko na kriminaliteto vpliva neposredno ali posredno. Eden izmed mogočih neposrednih vplivov so kazniva dejanja, ki jih storijo patološki igralci. Obstaja namreč večja verjetnost, da se bo zasvojenost z igranjem razvila pri osebi, ki živi v bližini igralnice. Bolj kot geografski dejavniki pa na to vplivajo osebne in individualne značilnosti (Welte in drugi, 2004: 421–422). Na teoriji priložnosti sloni tudi *teorija branjenega prostora*, ki pravi, da se priložnostna kriminalna dejanja lahko preprečijo s samozadržanim obnašanjem ljudi in poostrenim nadzorom. Ker kriminal izbira lažje dostopne tarče, lahko pride do premeščanja kriminalitete v območja, ki so manj varovana (Meško in drugi, 2002: 66). Tako lahko oster varnostni nadzor nad območjem igralnice povzroči premeščanje kriminalitete nekoliko stran od območja igralnice, kjer nadzor ni tako močan.

V okviru strukturalnih teorij se pojavlja tudi *teorija rutinskih dejavnosti* (Cohen in Felson v Smith in drugi, 2003: 37; Stitt in drugi, 2003: 255). Njena glavna predpostavka je, da se verjetnost pojava kriminala poveča na tistih mestih, kjer sta v času in prostoru velika konvergenca motiviranih storilcev

in primernih žrtev ter odsotnost formalnih in neformalnih varuhov, ki bi odvrnili potencialne storilce. Igralnice in njim pripadajoča infrastruktura so prostočasne lokacije, kjer se zbira veliko število ljudi, to pa lahko pritegne tudi večje število kriminalno motiviranih posameznikov (CRC, 1998: 2; Smith in drugi, 2003: 37).

3.2 Klasifikacija z igralništvom povezanega kriminala

Na podlagi analize raziskav in drugih prispevkov številnih avtorjev (Thompson in drugi, 1996: 3–6; Albanese, 1997: 351–366; Morris in Block, 1997: 663–688; Albanese, 1999: 3–7; Luin, 1999: 122; Smith in drugi, 2003: 8–21; Stitt in drugi, 2003: 253–283; Campbell in drugi, 2005: 38–48) smo identificirali naslednje tri osnovne oblike oziroma kategorije kriminala, povezane z legalnim igralništvom: (ne)poštenost oziroma integriteta samih iger, ki se izvajajo v igralnici; infiltracija organiziranega kriminala v legalno igralniško dejavnost; ulični in druge oblike kriminala oziroma sekundarna kriminaliteta v igralniškem okolju in njegovi bližini; kriminal belega ovratnika.

Integriteta oziroma poštenost iger na srečo se kaže v prirejanju igralnih rekvizitov, naprav ali instrumentov, v skrivnem dogovarjanju med igralcem in zaposlenim v igralnici ter v drugih oblikah prevar, kot so na primer stave potem, ko je rezultat že znan, uporaba naprav, ki štejejo karte, itd. (Thompson in drugi, 1996: 3; Smith in drugi, 2003: 12; Campbell in drugi, 2005: 46). Igralnice se proti takim kriminalnim dejanjem borijo z uveljavljenimi postopki, videonadzorom in uporabo napredne programske opreme. Za integriteto igralnic običajno skrbijo posebne nacionalne komisije za nadzor igralništva, ki sodelujejo tudi pri podeljevanju in odvzemanju igralniških licenc.

Ena najresnejših pojavnih oblik **organiziranega kriminala, povezanega z igralništvom**, je prav gotovo pranje denarja. Primarni cilj je izogibanje odkrivanju kriminalnih finančnih nepravilnosti in plačilu davkov, tako da denar postane del legalnega plačilnega prometa (Dobovšek, 1999: 130; 2005: 308). Igralništvo je za pranje denarja zanimivo področje, saj se tu obračajo velike količine denarja v obliki gotovine. V igralništvu lahko pride tudi do pojava korupcije, ko upravljavci nelegalnih igralnic podkupijo javne uradnike, da bi jim ti omogočili nadaljnje obratovanje igralnic, ali ko podkupijo uradnike, ki podeljujejo igralniške licence, ali celo politike, ki lahko vplivajo na spreminjanje igralniške zakonodaje. Organizirane kriminalne skupine lahko postanejo tudi dobavitelji nekaterih dobrin in storitev za igralniško industrijo.

Sekundarni kriminal v igralniškem okolju in njegovi bližini se kaže v obliki ekonomskih in premoženjskih kaz-

nivih dejanj (tatvine, vlomi, kraje avtomobilov, ropi, prevare, goljufije, preprodaja drog itd.), kaznivih dejanj zoper javni red in mir ter splošno varnost (vožnja pod vplivom alkohola, kršitve, povezane z alkoholom in narkotiki, neprimerno vedenje – javni izgredi, posegi v zasebno lastnino itd.) ter kaznivih dejanj nasilne in spolne narave (prostitucija, posilstva, povzročitev telesnih poškodb, uboji, umori itd.). Precejšen delež povzročiteljev takih kriminalnih dejanj predstavljajo problematični igralci, ki se zaradi najrazličnejših razlogov znajdejo v težavah. Množice ljudi, ki se brezskrbno predajajo igranju in zabavi, so prav tako relativno lahek plen kriminalcev. Stokowski (v Park in Stokowski, 2011: 292) je v longitudinalni študiji, ki je spremljala kriminaliteto v Koloradu pred legalizacijo igralništva in po njej, ugotovil, da sta se povečali število kaznivih dejanj premoženjske narave in skupno število aretacij (predvsem je šlo za vožnjo pod vplivom alkohola, lažje napade, neprimerno vedenje – javni izgredi, prevare in goljufije, kršitve, povezane z alkoholom in narkotiki). Giacomassi in Stitt (v Park in Stokowski, 2011: 292) sta ugotovila, da se je v Misipiju v času, ko je bila tam vpeljana igralniška industrija, povečal delež ekonomske (tatvine in kraje avtomobilov) in javne kriminalitete (neprimerno vedenje, izgredi, alkoholiziranost in prostitucija). Barthe in Stitt (2009: 141) pa sta ugotovila, da ne prihaja do velikih razlik med kriminaliteto v igralniških in neigralniških lokalnih skupnostih. V igralniških lokalnih skupnostih so zabeležili le nekaj več intervencij zaradi alkoholiziranosti in tatvin.

Posredno lahko igralništvo vpliva tudi na **kriminalnega belega ovratnika**. Pod to kategorijo spadajo ponarejanja, prevare in goljufije (Albanese, 1999: 6). Ta kriminalna dejanja v povezavi z igralništvom v največji meri storijo problematični igralci. Albanese (1999) v svoji študiji ni našel statistično značilne povezave med kriminalom na eni strani ter ponarejanjem, prevarami in goljufijami na drugi. Na podlagi intervjujev z več sto obtoženci je dokazal, da niti en dejavnik igralništva ne povzroča goljufij, ki je ena izmed treh pojavnih oblik kriminalnega belega ovratnika. Nasprotno pa podatki, ki jih navajajo Smith, Wynne in Hartagel (2003: 47–50), nakazujejo, da obstajajo primeri, ko je bilo igralništvo sredstvo za izpeljavo »beloovratniškega« kaznivega dejanja (spravljanje ponarejenih plačilnih sredstev v obtok, zlorabe čekov ali kreditnih kartic itd.). Dejanski obseg te kriminalitete je težko ugotovljiv, saj igralnice takih dejanj same ne prijavljajo, da se ne bi negativno izpostavljale. V študiji Sakuraia in Smitha (2003: 4), ki sta preiskovala motive kaznivih dejanj, ki so zajemala pridobitev kredita, finančnih sredstev ali drugih ugodnosti s prevaro in zlorabo zaupanih sredstev, so bile igre na srečo prepoznane kot drugi najpogostejši motiv (prvi je bil goli pohlep). Razlog za tako nasprotujoče si ugotovitve različnih študij podajata Grinols in Mustard (2006), ki Albanesovim študijam očitata, da so bile izvedene ob močni podpori proigralniških interesnih skupin.

4 Igralništvo v Sloveniji

V Sloveniji je igralništvo pomemben segment turistične ponudbe (Kovač, 2002: 1; Pahor, 2006: 1). Leta 1984 je Hotelsko in turistično podjetje Nova Gorica odprlo prvo igralnico ameriškega tipa v Evropi. Danes v Sloveniji deluje devet igralnic in 33 igralnih salonov. Največ jih je v širšem obmejnem pasu z Italijo, najdemo pa jih tudi v večini pomembnejših turističnih krajev po vsej Sloveniji. Igralniški prihodki so se v Sloveniji vse do leta 2007, ko so brez prihodkov od klasičnih iger na srečo (loterije, športne stave ipd.) znašali dobrih 350 milijonov evrov, konstantno povečevali. Po tem letu pa so igralniški prihodki začeli rahlo upadati in so leta 2009 znašali 331,4 milijona evrov. Igralnice in igralni saloni so v letu 2009 skupaj zabeležili 4,9 milijona vstopov oziroma za 4 odstotke manj kot v letu 2008 (UNPIS, 2011).

Namera po gradnji igralniško-zabavišnega središča na Goriškem je sprožila izvedbo kar nekaj študij o vplivih igralništva na družbeno in ekonomsko okolje (Prašnikar in drugi, 2005; Jaklič in drugi, 2006; Pahor, 2006; Zagoršek in drugi, 2007; Macur in drugi, 2008). Ekonomske posledice igralništva, ugotovljene v teh študijah, so si med seboj zelo podobne. Vse kažejo na pozitivne ekonomske učinke igralništva. Po izračunih Jakliča in drugih (2006: 109–116) naj bi se že v fazi gradnje igralniško-zabavišnega središča, ki naj bi trajala tri leta, proizvodnja slovenskih podjetij povečala za 723,4 milijona evrov. Gradnja naj bi ustvarila 3960 novih delovnih mest. Po dokončani gradnji pa naj bi se ob normalnem delovanju igralniško-zabavišnega središča skupni prihodki podjetij v državi povečali za 588,7 milijona evrov, od česar naj bi samo na središče odpadlo 347,2 milijona evrov. Pri teh izračunih so upoštevani le prihodki iz naslova tujih turistov. Delovanje središča naj bi v Sloveniji skupaj ustvarilo 6630 delovnih mest. Od tega naj bi samo središče zaposlilo 1890 oseb, ki prebivajo v Sloveniji, in okoli 210 oseb iz tujine. Povečali naj bi se tudi davčni prihodki, in sicer za 21,8 milijona evrov od davkov na proizvode, 72,8 milijona evrov od davkov na plače in 2,7 milijona evrov od drugih davkov. Davki iz naslova davkov od iger na srečo in koncesijske dajatve naj bi se v odvisnosti od obdavčitve povečali med 7 in 67 milijoni evrov.

Vendar pa je treba poudariti, da študije niso opravile analize, ali je slovenski trg delovne sile sploh sposoben zagotoviti tolikšno množico usposobljenih igralniških delavcev. Obstaja namreč bojazen, da bi bilo treba delavce uvažati iz sosednjih držav, kar bi lahko ponovno zmanjšalo pozitivne ekonomske učinke. Omeniti velja tudi dejstvo, da je naročnik večine študij Ministrstvo za finance RS, ki je imelo in še vedno ima na področju igralništva specifičen interes. Eden temeljnih interesov, h katerega uresničitvi bi gradnja središča bistveno pripomogla, je najverjetneje povečanje davčnih prihodkov iz tega

naslova. Kot navajata Meško in Koporec Oberčkal (2010: 398–399), lahko to načne integriteto raziskave, saj odpira dvom, da so raziskovalci popustili vplivu močnega naročnika in so poročali le o zelenih rezultatih. Ekonomski učinki so tudi ob upoštevanju pesimističnih scenarijev (zmanjšani prihodki zaradi odprtja podobnega središča v tujini, uvoz delovne sile ipd.), ki so jih analizirali Jaklič in drugi (2006), še vedno pozitivni. Tega pa ne moremo trditi za družbene učinke in v okviru teh za učinke na kriminaliteto. Večina študij je o družbenih posledicah razpravljala zgolj na podlagi pregleda tuje literature in sklepala o razvoju stanja v Sloveniji po scenarijih razvoja igralništva v ZDA. Izjema je le študija Macurjeve in drugih (2008), ki je aplicirala metodologijo NORC za kvantitativni izračun povečanja družbenih stroškov igralništva v Sloveniji na primeru gradnje igralniško-zabavišnega središča na Goriškem.

4.1 Družbeni stroški igralništva po metodologiji NORC

Raziskava o učinkih igralništva v ZDA, ki jo je leta 1999 izvedel NORC, predstavlja prelomnico v raziskovanju posledic igralništva. Po prepričanju Macurjeve in drugih (2008: 45) je lahko omenjena raziskava v veliko pomoč tudi pri ocenjevanju mogočih posledic gradnje igralniško-zabavišnega središča na Goriškem. S prenosom uporabljene metodologije lahko namreč pričakovane družbene stroške kvantificiramo in izrazimo v denarnih količinah. Po ugotovitvah NORC (1999) stroški problematičnih in patoloških igralcev predstavljajo najpomembnejši družbeni strošek igralništva, v primerjavi s katerim so vsi ostali stroški relativno zanemarljivi. Tako po ugotovitvah NORC tudi povečanje kriminala, ki se stereotipno povezuje z igralništvom, predstavlja manj pomemben strošek. Reith (2006) na podlagi analiziranih študij dokazuje, da navzočnost in ponudba posebnih iger na srečo ne povečuje relativnih stopenj kriminalitete. Podobno se da sklepati tudi iz kriminalitetne statistike Generalne policijske uprave, ki kaže, da kriminaliteta na Goriškem, kjer je koncentracija igralništva s Sloveniji najmočnejša, ni narasla bolj kot v slovenskem povprečju (Prašnikar in drugi, 2005). V metodologiji NORC je tako upoštevana zgolj kriminaliteta, ki je posledica zasvojenosti z igralništvom, torej problematičnega in patološkega igranja (Macur in drugi, 2008: 45–46).

Za metodologijo NORC je značilno ostro razlikovanje med zasebnimi in družbenimi stroški igralništva. Tako se stroški, ki bremenijo neposredno igralca in se ne prenesejo na njegove najbližje, skupnost, družbo ali državo, ne štejejo med družbene stroške (Macur in drugi, 2008: 47). Zanimivo pa je, da metodologija NORC v družbene stroške igralništva prišteva tudi socialne transferje, ki jih igralci prejema zaradi problematičnega ali patološkega igranja (NORC, 1999: 39).

Največji problem študije predstavlja neupoštevanje stroškov vseh ostalih oblik kriminala, ki ne izhaja iz problematičnega in patološkega igranja. Po mnenju avtorjev taki stroški prav tako predstavljajo pomemben segment, ki ga ne velja zanemariti. Naslednja bistvena slabost izhaja iz dejstva, da se družbeni stroški igralništva prevajajo zgolj v denarne zneske. Marsikatero družbene stroške je namreč nemogoče izraziti v denarnih zneskih (na primer izguba bližnjega, uničeno otroštvo, psihični problemi itd.).

Macurjeva in drugi (2008) so pri aplikaciji metodologije NORC pri izračunu družbenih stroškov igralništva upoštevali naslednje kategorije: osebni finančni propadi, stroški kriminala (neposredno povezani s problematičnim igranjem), stroški razdora v družini in stroški zdravljenja. Stroški kriminala v tem primeru predstavljajo kriminalna dejanja zasvojenih posameznikov ter padejo na državo. Gre za stroške aretacije, sodnih postopkov in stroške prestajanja zaporne kazni. Ne upoštevajo škode, ki jih povzročijo kazniva dejanja patoloških in problematičnih igralcev neposredno oškodovancem (NORC, 1999). Pripravili so dve verziji izračunov, in sicer eno ob predpostavki, da se ob gradnji igralniško-zabavišnega središča na Goriškem ne uvedejo dodatni preventivni in kurativni ukrepi v smislu odgovornega igralništva, in eno ob predpostavki, da se taki ukrepi uvedejo. Postopki izračuna stroškov posamezne kategorije zaradi obsega v tem delu niso predstavljeni. Kot je razvidno iz tabele 1, je sedanja ocena stroškov problematičnega in patološkega igranja med 13,3 in 33,3 milijona evrov. Brez uvedbe celovitih ukrepov odgovornega igralništva bi se stroški v petih letih po gradnji igralniško-zabavišnega središča na Goriškem povečali za dodatnih 13,3 milijona evrov in bi torej znašali med 26,6 in 46,6 milijona evrov. V primeru uvedbe sistema celovitih ukrepov odgovornega igralništva pa se je povečanju stroškov mogoče v celoti izogniti oziroma doseči celo njihovo znižanje za do 6,7 milijona evrov (Macur in drugi, 2008: 74).

Tabela 1: Ocena sedanjih in pričakovanih stroškov problematičnega in patološkega igranja v Sloveniji

Varianta 1 – brez uvedbe preventivnih in kurativnih ukrepov				
	Trenutno stanje		Po gradnji središča na Goriškem	
	Delež	Skupaj	Delež	Skupaj
minimum	1,0 %	13.303.967 €	1,0 %	26.607.934 €
maksimum	3,0 %	33.259.917 €	3,0 %	46.563.844 €
Varianta 2 – z uvedbo preventivnih in kurativnih ukrepov				
	Trenutno stanje		Po gradnji središča na Goriškem	
	Delež	Skupaj	Delež	Skupaj
minimum	1,0 %	13.303.967 €	1,0 %	13.303.967 €
maksimum	3,0 %	33.259.917 €	3,0 %	26.607.934 €

Vir: prirejeno po Macurjevi in drugih (2008: 75).

5 Zaključek

Raziskovalci so se s preučevanjem igralništva in njegovega vpliva na kriminal začeli bolj sistematično ukvarjati šele pred dobrimi dvajsetimi leti. Do tedaj je bilo v študijah zaznati bodisi izrazito proigralsko usmerjenost bodisi izrazito antiigralsko usmerjenost. To dihotomijo usmerjenosti študij je mogoče zaznati tudi danes. Študije, ki zanikajo povezavo med igralništvom in kriminalom ali so do nje indiferentne, ugotavljajo, da uvedba igralništva sicer privede do nominalnega povečanja števila kriminalnih dejanj, vendar je to največkrat posledica povečanja števila obiskovalcev. Na povečanje števila kriminalnih dejanj v igralniški lokalni skupnosti lahko vpliva tudi dejstvo, da prihaja do povečanja števila kriminalnih dejanj tudi v državi kot celoti. K večjemu številu evidentiranih kriminalnih dejanj lahko vpliva tudi večje število policijskih uslužbencev, katerih delovanje se deloma financira prav iz igralniških davčnih prihodkov. Še največ težav se pojavlja v obliki premoženjskega kriminala in prometnih problemov. Omeniti je treba nekatere pomembne omejitve teh študij. Te se kažejo v javnih ali prikritih naročnikih študij, ki imajo na področju igralništva svoje specifične interese, ki lahko vplivajo na rezultate študij. Opozoriti je treba, da študije vsebujejo problematične elemente, ki se nanašajo na interpretacijo in uporabo kriminalitetne statistike. Ti rezultati so namreč predstavljeni zgolj v obliki numeričnega tabeliranja in ne zagotavljajo interpretativne analize kriminalnih dejavnikov, njihova natančnost pa je odvisna od natančnosti cele množice najrazličnejših institucij, ki te podatke zbirajo, beležijo in posredujejo, ter dejstva, da statistika beleži zgolj evidentirana kriminalna dejanja in ne dejanskega stanja.

Študije, ki potrjujejo povezavo med igralništvom in kriminalom, ugotavljajo, da z oddaljenostjo od igralniških mest in

s povečanjem policijskih izdatkov število kriminalnih dejanj upada. Trdijo, da naj bi igralništvo najbolj signifikantno povečalo število nasilnih kriminalnih dejanj, kraj in vlomov. To povečanje predstavlja večje zasebne in javne stroške. Stroški igralništva naj bi se kazali predvsem v povečanih koristih kriminala, problematičnem igranju, kriminaliteti obiskovalcev in spremembah sestave populacije. Študije ugotavljajo, da je vpliv igralnic na kriminaliteto takoj po njihovem odprtju majhen, vendar s časom močno naraste.

Tudi v Sloveniji, kjer je igralništvo pomemben segment turistične ponudbe, smo v zadnjih štirih letih pričali povečanemu zanimanju za preučevanje vplivov igralništva, kar je najverjetneje posledica namere po gradnji velikega igralniško-zabavišnega kompleksa na območju Goriške. Opravljene študije navajajo predvsem pozitivne ekonomske učinke gradnje takega središča v smislu prihodkov, novih delovnih mest in pobranih davkov. Vendar imajo študije tudi omejitve, ki smo jih že navedli pri omejitvah ameriških študij in izhajajo predvsem iz omejitev in slabosti uradnih kriminalitetnih statistik in interesov naročnikov raziskav. V primeru Slovenije je naročnik večine študij Ministrstvo za finance RS. Analizirane študije vidijo negativne družbene posledice gradnje igralniško-zabavišnega središča v problematičnih in patoloških igralcih, poslovnih stroških, znižanju cene nepremičnin, razpadu družin in v kriminalu.

Bistven problem študij, ki preučujejo potencialne posledice gradnje igralniško-zabavišnega središča na Goriškem, je, da o posledicah razpravljajo večinoma na podlagi analize sekundarnih virov, ki se sklicujejo na ameriške študije. Pri tem pozabljajo, da se ameriške študije večinoma nanašajo na legalizacijo in uvedbo igralništva v nerazvitih in propadajočih gospodarskih okoljih, kar pa Goriško zagotovo ni. Zato ugotovitev ameriških

študij ne moremo kar enostavno prenesti na primer Slovenije. Nobena izmed študij o družbenih posledicah igralništva namreč ne preučuje ekspanzije igralništva v že razvitem igralniškem okolju, kakršno je Nova Gorica oziroma območje Goriške.

Preučevanje kriminalitete in drugih družbenih posledic igralništva v Sloveniji zahteva še mnogo znanstvenoraziskovalnega dela. Ugotovitve dosedanjih študij namreč zastavljajo več vprašanj, kot ponujajo odgovorov. Predvsem je treba raziskati ter kvantitativno in kvalitativno ovrednotiti posledice igralništva na kriminaliteto, ki ne izhaja zgolj iz problematičnega in patološkega igranja, ampak na posledice gleda celovito. Raziskave morajo biti usmerjene v kvalitativno preučevanje, saj smo ugotovili, da se vseh kompleksnih posledic igralništva ne da ovrednotiti zgolj numerično, z denarnimi zneski ipd. Navedeno za slovenski prostor na tem raziskovalnem področju pomeni največji izziv.

Literatura

1. Albanese, J. S. (1997). Predicting the Impact of Casino Gambling on Crime and Law Enforcement in Windsor. V: Eadington, W. R., in Cornelius, J. A.: **Gambling, Public Policies and the Social Sciences**. Reno, University of Nevada, str. 351–366.
2. Albanese, J. S. (1999). **Casino Gambling and White-Collar Crime: An Examination of the Empirical Evidence**. Washington, The American Gaming Association, dobljeno na http://americangaming.org/assets/files/studies/White_Collar_Crime.pdf 6. januarja 2011.
3. American Gaming Association – AGA (2010). **State of the States. The AGA Survey of Casino Entertainment**, dobljeno na http://www.americangaming.org/assets/files/State_of_the_States_2010_FINAL.pdf 6. januarja 2011.
4. Barthe, E., in Stitt, B. G. (2009). Temporal Distributions of Crime and Disorder in Casino and Non-Casino Zones. **Journal of Gambling Studies**, 25, str. 139–152.
5. Campbell, C. S., Hartnagel, T. F., in Smith, G. J. (2005). **The Legalization of Gambling in Canada**. Ontario, Law Commission of Canada.
6. Chhabra, D. (2007). Estimating Benefits and Costs of Casino Gambling in Iowa, United States. **Journal of Travel Research**, 46/2, str. 173–182.
7. Citizens Research Council of Michigan – CRC (1998). **The Effect of Casinos on the Detroit and Wayne County Criminal Justice Agency**, dobljeno na http://www.crcmich.org/PUBLICAT/1990s/1998/casino_crime.pdf 6. januarja 2011.
8. Dobovšek, B. (1999). Kriminal, kako odvrniti nevarnost? V: Anžič, A.: **Varnost in turizem**. Ljubljana, Visoka policijsko-varnostna šola, str. 127–139.
9. Dobovšek, B. (2005). Organizirani kriminal kot peta veja oblasti. V: Meško, G., Pagon, M., in Dobovšek, B.: **Izzivi sodobnega varstvoslovja**. Ljubljana, Fakulteta za varnostne vede, str. 299–312.
10. Ewart, C. (1997). Casino Gaming and the Unwary Host Community – Lesson Learned. V: Eadington, W. R., in Cornelius, J. A.: **Gambling, Public Policies and the Social Sciences**. Reno, University of Nevada, str. 319–334.
11. Grinols, E. L., in Mustard, D. B. (2006). Casinos, crime, and community costs. **The Review of Economics and Statistics**, 88/1, str. 1–18.
12. Hsu, C. H. C. (1999). Social Impacts of Native American Casino Gaming. V: Hsu, C. H. C.: **Legalized Casino Gaming in the United States**. New York, Haworth Press, str. 221–232.
13. Jaklič, M., Zagoršek, H., Pahor, M., in Knežević, C. L. (2006). **Analiza upravičenosti spremembe obdavčitve posebnih iger na srečo v Sloveniji**. Ljubljana, Ministrstvo za finance RS.
14. Kanduč, Z. (2010a). Deviantno, konformno in (ne)normalno v kontekstu krizne postmodernosti – kriminološka analiza. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 61/4, str. 365–378.
15. Kanduč, Z. (2010b). Krizna tranzicija (ali postmodernizacija), kriminaliteta in strukturno nasilje – kriminološki vidik. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 61/1, str. 51–63.
16. Kovač, B. (2002). **Strategija slovenskega turizma**. Ljubljana, Ministrstvo za gospodarstvo RS.
17. Kurež, B. (2008). **Kriminal kot varnostni problem ameriškega tipa igralništva**. Magistrska naloga. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.
18. Luin, D. (1999). **Igralniška organizacija in okolje**. Magistrska naloga. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.
19. Macur, M., Makarovič, M., Rončević, B., Vehovar, U., in Zorec, K. (2008). **Družbeni stroški igralništva v Sloveniji**. Nova Gorica, FUDŠ.
20. Meško, G., Dvoršek, A., Umek, P., in Dobovšek, B. (2002). Okoljska kriminaliteta in poskus analize kriminalitete v Ljubljani. V: Meško, G.: **Vizije slovenske kriminologije**. Ljubljana, Visoka policijsko-varnostna šola, str. 61–88.
21. Meško, G., in Koporec, A. O. (2010). Odklonskost v znanosti – vzroki, pojavnne oblike in odzivi. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 61/4, str. 395–405.
22. Miers, D. (1997). Regulating Great Britain's National Lottery. V: Eadington, W., in Cornelius, J.: **Gambling, Public Policies and the Social Sciences**. Reno, University of Nevada, str. 483–536.
23. Mishra, S., Lalumiere, M. L., Morgan, M., in Williams, R. J. (2010). An Examination of the Relationship Between Gambling and Antisocial Behavior. **Journal of Gambling studies**, str. 1–18.
24. National Opinion Research Center – NORC (1999). **Gambling Impact and Behaviour Study**, dobljeno na <http://www.norc.org/NR/rdonlyres/5C44C702-3598-453A-8CCD-AFB05ACC8822/0/GIBSFinalReportApril1999.pdf> 6. januarja 2011.
25. Oh, H. (1999). Social Impacts of Casino Gaming: The Case of Las Vegas. V: Hsu, C. H. C.: **Legalized Casino Gaming in the United States**. New York, Haworth Press, str. 177–200.
26. Pahor, M. (2006). **Vpliv igralništva na družbeno in gospodarsko okolje v Novi Gorici**. Ljubljana, Ekonomska fakulteta.
27. Park, M., in Stokowski, P. A. (2011). Casino Gaming and Crime: Comparisons among Gaming Counties and Other Tourism Places. **Journal of Travel Research**, 50/3, str. 289–302.
28. Prašnikar, J., Pahor, M., in Knežević, L. (2005). **Vpliv igralništva na gospodarsko in družbeno življenje v Občini Nova Gorica**. Ljubljana, Ekonomska fakulteta.
29. Rudd, D. P. (1999). Social Impacts of Atlantic City Casino Gaming. V: Hsu, C. H. C.: **Legalized Casino Gaming in the United States**. New York, Haworth Press, str. 201–220.
30. Sakurai, Y., in Smith, R. G. (2003). Gambling as a Motivation for the Commission of Financial Crime. **Australian Institute of Criminology Trends & Issues in Crime and Criminal Justice**, 256, str. 1–6.

31. Smith, G., Wynne, H., in Hartagel, T. (2003). **Examining Police Records to Assess Gambling Impacts: A Study of Gambling-Related Crime in the City of Edmnonton**. Edmonton, Alberta Gaming Research Institute.
32. Smith, G., Wynne, H., in Hartagel, T. (2003). **Examining Police Records to Assess Gambling Impacts: A Study of Gambling-Related Crime in the City of Edmnonton**. Edmonton, Alberta Gaming Research Institute.
33. Stitt, G., Nichols, M., in Giocopassi, D. (2003). Does the Presence of Casinos Increase Crime? An Examination of Casino and Control Communities. **Crime & Delinquency**, 40/2, str. 253–284.
34. Stokowski, P. A. (1999). Social Impacts of Riverboat and Land-Based Non-Native American Casino Gaming. V: Hsu, C. H. C.: **Legalized Casino Gaming in the United States**. New York, Haworth Press, str. 233–252.
35. Thompson, W. N. (1999). Casino in Las Vegas: Where Impacts Are Not the Issue. V: Hsu, C. H. C.: **Legalized Casino Gaming in the United States**. New York, Haworth Press, str. 93–112.
36. Thompson, W. N., Gazel, R., in Rickman, D. (1996). **Casino and Crime in Wisconsin**. Thiensville, Winsconsin Policy Institute.
37. UNPIS – **Urad za nadzor nad prirejanjem iger na srečo** (2011), dobljeno na www.unpis.gov.si 20. januarja 2011.
38. Welte, J. W., Wieczorek, W. F., Barnes, G. M., Tidwell, M.-C., in Hoffman, J. H. (2004). The Relationship of Ecological and Geographic Factors to Gambling Behavior and Pathology. **Journal of Gambling Studies**, 20/4, str. 405–423.
39. Williams, R. J., Royston, J., in Hagen, B. F. (2005). Gambling and Problem Gambling Within Forensic Populations: A Review of the Literature. **Criminal Justice and Behavior**, 32/6, str. 669–689.
40. Zagoršek, H., Jaklič, M., in Zorič, J. (2007). **Analiza in usmeritve glede primerne obsega ponudbe klasičnih in posebnih iger na srečo v Sloveniji**. Ljubljana, Inštitut za proučevanje igralništva.

Mass gambling and crime

Bojan Kurež, Ph.D. Candidate at the Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana, Slovenia

Bojan Dobovšek, Ph.D., Associate Professor, Vice Dean, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana, Slovenia

The purpose of the article is to identify and analyse concrete forms of connections between mass gambling and crime. The concept of gambling is defined as an integral part of the contemporary touristic offer. Two basic trends or types of gambling are described in detail, American and European, and their basic characteristics explained. The central part of the article is devoted to an analysis of the social and economic consequences of gambling, with an emphasis on the American type of gambling, a professional term for mass gambling. In dealing with the social consequences of gambling, the authors highlight in particular changes in the demographic structure of the population, changes of values and attitudes towards gambling, traffic, public services, problem gambling, family disruption and suicide. The paper provides a detailed analysis of the relationship between gambling and crime and presents basic criminological theories that explain a hypothetical causal effect of the link between gambling and crime. In an analysis of the potential economic and social impact of the construction of a large gambling and entertainment centre in the Gorizia region, Slovenia, which was carried out with the methodology of the National Opinion Research Center from the USA, the authors devoted particular attention to investigation of the social costs of gambling. In the conclusion, the authors highlight the positive economic and negative social effects of gambling and its potential impact on crime. The paper also indicates further possibilities of research in this field.

Key words: gambling, security, crime, social and economic consequences of gambling

UDC: 351.762 + 343.56